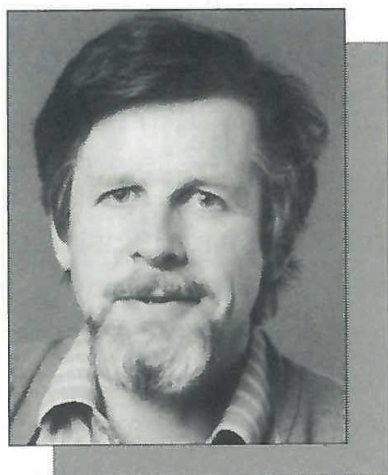

DEN SPROGPOLITISKE KRONIK:

Dansk tornerosesøvn

Robert Phillipson

Dr.phil.
Institut for Sprog og Kultur, Roskilde
Universitetscenter, født i England.

Der er mange instanser, der træffer beslutninger af sprogpolitisk karakter. En højere læreanstalt eller et gymnasium, der skifter fra dansk som undervisningssprog til engelsk. En virksomhed, der indfører et fremmedsprog som koncernsprog. Medier, hvis produkter anvender et 'internationalt' sprog eller et minoritetssprog frem for det 'nationale' sprog. En skole, der tildeler indvandrersprog vigtige funktioner. Embedsfolk i Bruxelles, som administrerer EU-programmer, der har til formål at realisere et mere flersproget Europa. Danske politikere og bureaukrater i EU-regi, som skifter mellem anvendelsen af nationalsproget dansk og de 'store' europæiske sprog. Undervisningsministeriet, der prioriterer fremmedsprog og tager beslutninger om at indvandrerbørns muligheder for at lære deres modersmål skal være det samme som danske børns.

Alle sådanne beslutninger har vidtrækkende samfundsmæssige konsekvenser. De er vigtige på individ- og lokalplan, da de vedrører den sproglige identitet såvel som den sproglige funktionalitet. De kan samtidig medvirke til at visse sprog bliver store og andre mindre. De spiller en afgørende rolle i demokratiets funktionsmåder.

I de aktuelle integrationsprocesser i Vesteuropa spiller sprog en central rolle. Fremmedsprogsundervisning tilskrives af planlæggere et betydeligt ansvar i skabelsen af mellemfolkelig forståelse, og i tilegnelsen af færdigheder som kan medvirke til dannelsen af et nyt, anderledes Europa. De 'store' sprog har en helt klar brugsværdi. Samtidig er der en øget erkendelse af, at minoritetssprog, både indfødte og indvandrede, har rettigheder.

Hvad gør Danmark så på dette spændende, labile sprogpoltiske felt? Hvordan sørger det officielle Danmark for, at sprogpoltiske mål afklares, vælges og nås, i en tid, hvor alle institutioner er bevidste om behovet for langsigtet strategisk planlægning?

Der foregår en masse spredte forsøg i uddannelsessystemet. Mange sprog bliver brugt i Danmark og af danskere i udlandet til mange formål. Der foreligger undersøgelser af afgrænsede emner, f.eks. tidlig start på fremmedsprog (dvs. engelsk!). Men findes der folk på de højere læreanstalter, i ministerierne eller i virksomhederne, som arbejder intensivt med sprogplanlægning, dvs. det som i den engelsktalende verden hedder 'language planning' eller 'language management' - på fransk 'l'aménagement linguistique' - begreber, som henviser til bevidste forsøg på at identificere og fremme bestemte sprogpoltiske mål?

Nej, kendsgerningen er, at Danmark her gør ufatteligt lidt. Alle ved at et 'lille' land som Danmark er helt afhængigt af kompetence på flere sprog. Alle, som kender uddannelsessystemet og det politiske liv, ved, at beherskelsen af fremmedsprog er langt dårligere end den burde og kunne være. Alle ved, at minoritetsprog, specielt indvandrerprog, har dårlige kår, som afspejler deres marginale status. Mange ved, at der foregår en masse sprogpoltisk forskning og sprogplanlægning i udlandet, som Danmark kunne lære af og drage nytte af.

Mig bekendt findes der ikke på nogen som helst læreanstalt i Danmark faste stillinger i sprogpoltik, i sprogsociologi, i sprogplanlægning, i tosprogethed, eller i minoritetsuddannelsesspørgsmål. Der er ikke nogen i ministerierne (Udenrigsministeriet, Forskningsministeriet, Undervisningsministeriet, Handelsministeriet, ...), som har sprogpoltik som deres hovedansvar.

Situationen i udlandet er helt anderledes, ikke bare i lande, som længe har erkendt at de reelt er flersprogede (Canada, USA, Indien, Finland), men også i lande vi 'plejer at sammenligne os med'. I Norge har 'internationalisering' og mulig optagelse i EU sat forberedelser i gang med henblik på nye flersproglige udfordringer, og der er vedtaget en samisk sproglov, som er en inspiration for andre indfødte minoriteter. I Holland er politikere, erhvervsfolk og forskere gået sammen om udarbejdelsen af en '*National Action Programme for Foreign Languages*', som er blevet tiltrådt af regeringen i 1991. Nu bliver dette program implementeret. I Australien markerer en '*National Policy on Languages*' fra 1987 overgangen fra en satsning på engelsk alene til en politik, som sigter mod respekt for og udvikling af alle sprog i landet for at imø-

dekomme nye kulturelle og økonomiske udfordringer. Selv i det etsprogede Frankrig opfattes 'francophonie' nu som del af en flersproget virkelighed.

Dansk sprogpolitik er relativt uudtalt og ureflekteret. Dette på trods af, at mange danskere elsker både deres modersmål og fremmedsprog. Og på trods af at Undervisningsministeriet forsøger at forbedre undervisningens kvalitet og styrke den sproglige bevidsthed. Hovedansvaret for sprogpolitikken ligger hos politikere og embedsfolk, som er optaget af alt muligt andet. Passivitet risikerer at føre til, at tidssvarende sprogpoltiske mål ikke nås. Det betyder, at sprogplanlægning og den tilknyttede uddannelsesplanlægning foregår på en mindre kvalificeret måde, end den burde.

Undervisningsministeren har lovet flere penge til forskning. Hvad kan være vigtigere for dansk sprog og kultur end en afklaring af, hvilken sprogpolitik der bedst vil tjene alles interesser i fremtiden?

Robert Phillipson har skrevet om samme emne i „Linguistic Imperialism“ (Oxford University Press, 1992), og har redigeret „Linguistic Human Rights“ sammen med Tove Skutnabb-Kangas (Mouton de Gruyter, 1994) og „Uddannelse af minoriteter“ sammen med Tove Skutnabb-Kangas og Anne Holmen (Danmarks Lærerhøjskole, 1993).

Tegninger: Karin Heidemann Meyer

KULTUR, DET ER ...

Hvordan definerer danske sproglærere i folkeskolen ordet kultur, hvis de bliver bedt om at gøre det skriftligt på ganske kort tid, og kun har 7-8 linjer til rådighed? Og hvad kan disse definitioner sige os om sproglærernes diskurs om kulturbegrebet, der er så central i den aktuelle debat om sprogfagenes indhold og mål.

Redaktionen bringer et udvalg af disse svar, som fremkom i forbindelse med sproglærerundersøgelsen. Se Karen Risagers artikel "Kultur = Nationalkultur" side 34-35.